

Jeg øver mig aldrig, men jeg synger, så ofte jeg kan

– en samtale med Bobby McFerrin

Ved Svend Rastrup Andersen og Rikke Forchhammer

Foto: Michael Lykke Jørgensen

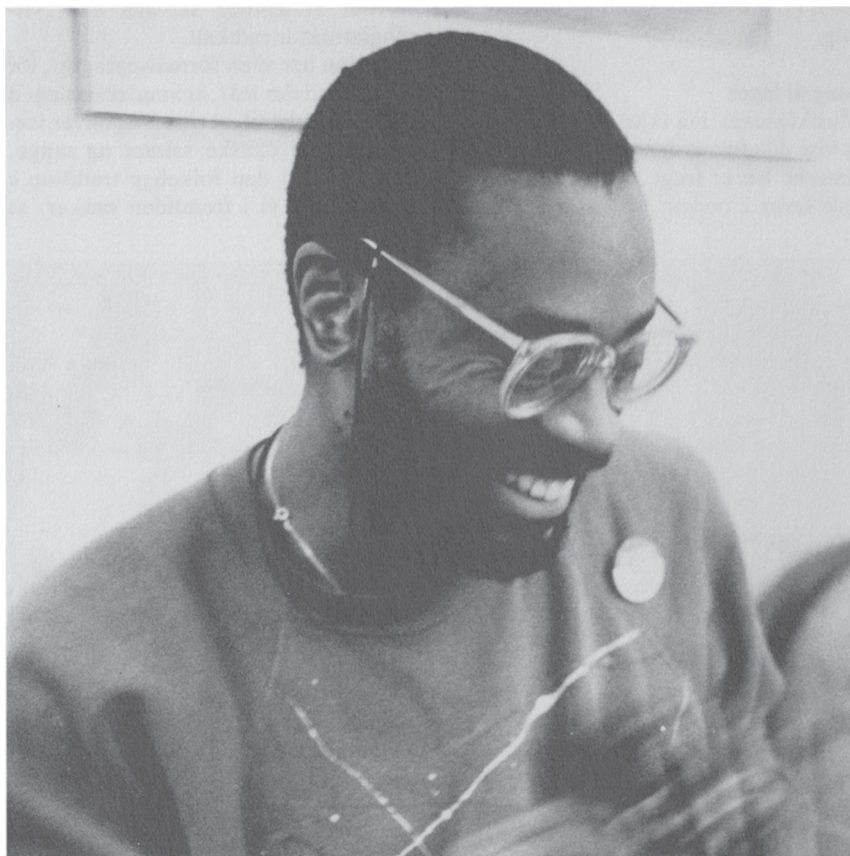
Kender du de kinesiske tallerkenkunstnere, der holder flere tallerkener i roterende balance på toppen af hver sin meterhøje bambusstang? Sådan er Bobby McFerrin – vokal tallerkenakrobat.

For nogle år siden tog han springet ud i en solokarriere. Ikke alene ville han være solist, han begyndte også at optræde alene på scenen. Og nettet holdt. Han formår at fylde scenen ud både musikalsk og personligt – 90 minutter alene på scenen.

Bobby McFerrin er jazzsanger, men ikke en almindelig en af slagsen. Han har udviklet en teknik, hvormed han kan give lytteren indtryk af, at han på en gang synger både bas-, akkord- og melodilag.

Ligesom jodleren, der udnytter at have to klart adskilte klangfarver i hvert sit register, adskiller Bobby McFerrin de forskellige lag i musikken, giver dem hver sin klang.

Og så kommer det egentlige kunststykke: At udnytte hvert eneste brøkdelt af et sekund i musikken. At skifte til baslaget, når der er en minimal pause i melodien. At antyde akkordbrydninger og forløb. At imitere instrumentale lyde og andre vokale kunstnere. At få publikum med og få dem til at lytte, og at være charmerende i ordets bedste betydning.

Han kan antydningens kunst, som modvægt til megen massiv populærmusik. Og han sætter publikum i gang. Uden ord får han os til at synge med på hvad som helst, for det har mening, det han gør. Og når så ostinatet eller melodien kører hos publikum, improviserer han henover. Vi er med, og det sker her og nu.

Bobby McFerrin har medvirket på adskillige pladeindspilninger foruden sine tre solo-LP'er: »Bobby McFerrin«, »The Voice« og »Spontaneous Inventions«. En 4. LP er på trapperne.

Vi mødte ham på et hotel i København nogle timer inden aftenens forestilling på Bellevue-teatret.

Om musik

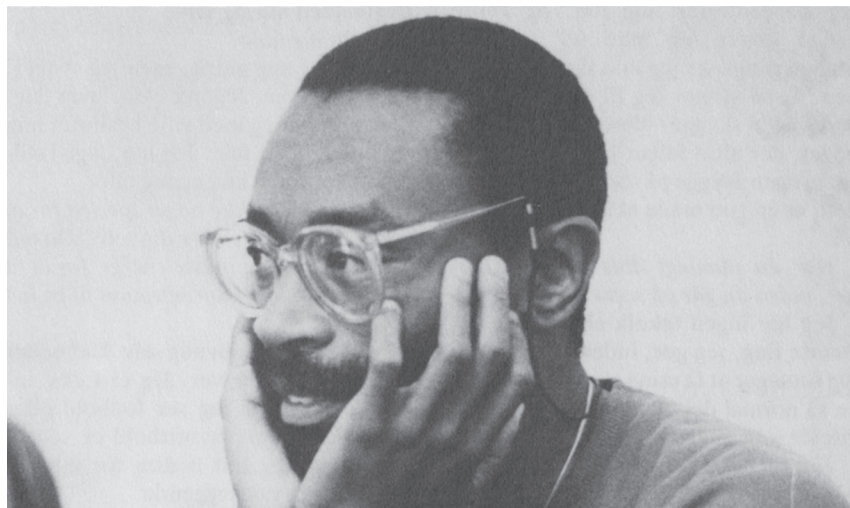
Det kan være, det er et vanskeligt spørgsmål at starte med, men jeg synes, det er interessant at spørge udøvende musikere om, hvad musik er.

Det er et interessant spørgsmål. Jeg har aldrig tænkt så meget over det. Måske skulle jeg begynde at spekulere over, hvad musik er. En aften, hvor jeg sad i mit soveværelse og filosoferede over samme spørgsmål, skrev jeg følgende ned: Hvor kommer musikken fra hvis ikke fra mørket, og hvad er musik hvis ikke lys? Så jeg tror, at musik er lys. Det kommer fra et meget mørkt sted. Jeg tror ikke, der er nogen, der egentlig kan se, hvor det kommer fra, og musik bliver ikke synlig, før det høres.

Om at improvisere

Du arbejder meget med improvisation. Ved du, hvad improvisation er?

Improvisation er et spontant udbrud fra hjertet og sindet. Det er noget, der sker i øjeblikket. I kraft af dets natur er

det meget skrøbeligt og meget smukt. Den egentlige effekt kommer frem under koncerterne, hvor man er sammen med en gruppe mennesker, som man aldrig skal være sammen med igen. Jeg synger et nummer, som jeg aldrig har lavet før, og den eneste måde du kan høre det på igen er, hvis du henter det frem fra dit eget indre. Jeg kan godt lide at lytte til plader, men for mig er den musik, som man kun hører én gang, den smukkeste. Musikken skal genspilles i fantasien. Det kan man gøre ved at forsøge at frembringe de følelser eller fantasier, der opstod, da man hørte musikken.

Den bedste improvisation opstår, når publikum deltager.

Du bruger publikum flittigt, og lader dem også komme med på pladerne?

Ja, publikum er blevet en del af instrumentet. Ved koncerterne har man en samling mennesker med alle mulige ideer, så hvorfor ikke benytte sig af deres fantasi? Jeg er en kunstner, der

improviserer, og nogle gange kan jeg bare ikke få ideer. Jeg har ingen skrupler over at bede publikum om ideer, og det får dem samtidig til at føle sig som en større del af den kreative proces.

Improvisationens »teknik«

Er det muligt at beskrive, hvad der går gennem dit hovede, dit sind eller din krop, når du improviserer?

At tænke og at synge er to forskellige ting for mig, og jeg kan ikke gøre begge dele på én gang. Processen at synge går for mig ud på at se på mig selv, mens jeg synger. Se på at musikken kommer ud, mens den gør det. Så snart mine tanker begynder at overtage, og jeg tænker på, hvad jeg skal gøre efter dette, eller jeg forsøger at lede musikken et bestemt sted hen, så mister jeg koncentrationen. Jeg forsøger derfor at lade være med at tænke på noget som helst. Nogle gange finder jeg en plet på scenen, som jeg kigger på, eller jeg finder et par interessante øjne blandt publikum, som

jeg koncentrerer mig om, og andre gange stirrer jeg bare ud i luften. Mange gange ser jeg min skygge på scenen, og så synger jeg til den. Alle har deres egen skygge – deres mørke side – noget, der altid følger med dem, og at se sin egen skygge på scenen og synge til den, er en god måde at koncentrere sig på.

Har du planlagt dine improvisationer, inden du går på scenen?

Jeg har ingen teknik eller nogle bestemte ting, jeg gør, inden et show, og jeg forsøger at få mine shows til at blive en så normal del af mine hverdagsaktiviteter som muligt.

Har du nemt ved det?

Nej, det er aldrig nemt.

Bliver du nervøs?

Ja.

For at tage et konkret eksempel, hvordan opstod din version af »Blackbird«?

Mange af de stykker, som jeg laver mere end én gang, er født på scenen. »Blackbird« lavede jeg første gang i San Francisco, hvor jeg i et show blev bedt om at lave en Beatles-sang med et band. Jeg forsøgte med »Blackbird«, men midt under prøven sagde jeg, at jeg ikke ville lave den med hele bandet, men kun med guitaristen. Så vi lavede den som en duo. Og efter det, siden guitaristen ikke var til stede, og jeg havde lyst til at lave sangen igen, lavede jeg »Blackbird« en aften ved en solokoncert bare som en pludselig indskydelse. Mange af de numre jeg laver, opstår på den måde. En fra publikum råber: »Hey, lav lige blabla« et eller andet nummer, og så forsøger jeg, og ser hvad der sker. Og hvis det duer, laver jeg det igen.

Bevidsthed om sig selv

Øver du hjemme?

Jeg øver mig aldrig, men jeg synger, så ofte jeg kan. Jeg må synge hver dag, med mindre jeg med vilje beslutter mig for end ikke at tale. Jeg har dage i stilhed, hvor jeg ikke engang taler.

Du gør altså ikke noget specielt for at træne din stemme eller dig selv? Du må have brug for en masse energi, for at få den nødvendige koncentration til en hel optræden.

Jeg er bevidst om mig selv. Det er det eneste, man behøver. Jeg er f.eks. ingen råber. Hvis jeg ser fodbold eller baseball, og mit favorithold er ved at vinde, gør jeg mit bedste for ikke at råbe. Det er ødelæggende.

Og du ryger ikke?

Nej, nej, nej. Jeg bryder mig faktisk ikke om at arbejde i klubber mere på grund af røgen.

Opvækst

Hvor kommer du fra?

Jeg kommer fra en anden planet. Nej, spøg til side. Jeg blev født i New York, men flyttede til Californien i otteårsalderen, og har praktisk taget levet der det meste af mit liv. Nu bor jeg i San Francisco og har boet der i 7½ år. Jeg synes, det er den bedste by i staterne – én af de bedste i verden, hvad klima og skønhed angår. Byen er kosmopolitisk, den føles meget europæisk, restauranterne er eminente: Frisk mad, friske fisk, friske grønsager, solen skinner, Golden Gate-broen, parker, Redwood-skovene. Du har havet, du har bjergene, du har ørkenen, du har... det er et vidunderligt sted at bo. Jeg kunne fortsætte i dagevis om San Francisco.

Hvad var det, der fik dig til at blive om ikke sanger så musiker?

Det skete i highschool, hvor jeg direkte blev spurgt om, hvad jeg ville lave. Indtil da havde jeg ikke rigtig skænket det en tanke, men der besluttede jeg mig for at blive musiker. Jeg er opvokset med musik. Begge mine forældre er operasangere.

Hvad slags musik inspirerer dig?

Al slags musik fra det mest avantgarde, det mest forrykte, til den mest sublime og enkle musik. Jeg elsker barokmusik, Keith Jarrett, Anita Baker og Phoebe Snow. Og jeg er vild med Charles Ives.

Om at arbejde alene

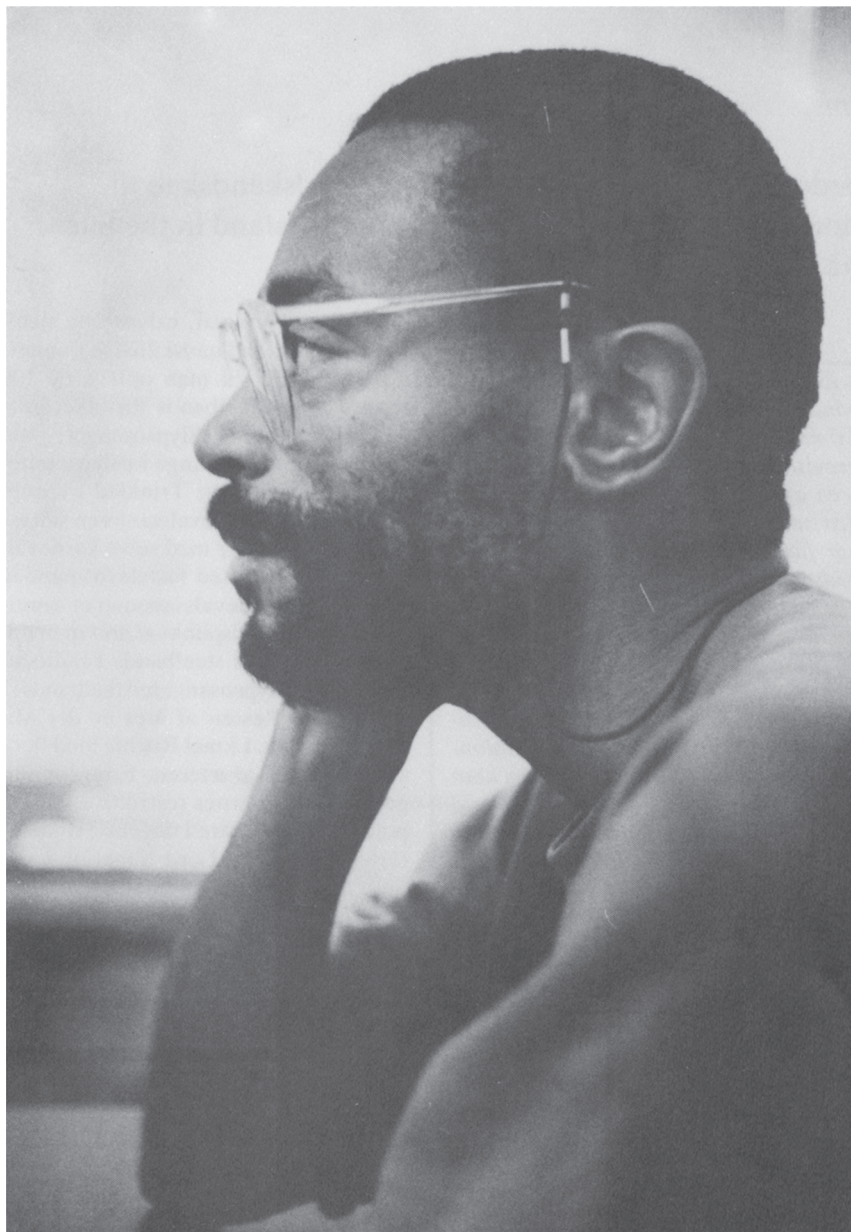
Var det en pludselig indskydelse, at du ville til at arbejde alene?

Nej, ikke pludselig. Faktisk gik det op for mig inden for det første år, hvor jeg havde besluttet at ville være sanger. Men jeg vidste, at jeg måtte ting igen, inden jeg nåede så vidt. For det første vidste jeg ikke, hvad jeg skulle stille op med mig selv som solosanger. Jeg havde aldrig stået alene på en scene og havde endnu ingen teknik.

Hvad mener du med teknik?

Jeg måtte arbejde med, hvad man kunne kalde antydningens kunst. Det, at man fornemmer, at der foregår mere end én ting ad gangen i musikken, mens der faktisk kun foregår én ting, blot i flere lag.

Jeg måtte også arbejde med at opbygge udholdenhed og selvtillid, for at kunne synge i 90 minutter. Jeg måtte overbevise mig selv og alle andre om, at jeg kunne gøre dette, også før jeg selv vidste, at jeg var i stand til det. Et eller andet sted vidste jeg lige fra starten, at jeg kunne gøre det, men jeg vidste samtidig, at det ville blive umuligt som første plade at lave en solo-LP. Min første

LP («Bobby McFerrin« red.) blev lavet med andre musikere og indeholdt en del af mine egne sange. Efter den ventede jeg to år med at lave »The Voice«. Så lang tid tog det for mig at beslutte mig.

Nu må du være overbevist om, at det er muligt for dig at arbejde alene. Men hvad er sværest for dig, at arbejde alene eller sammen med en gruppe?

At arbejde med en gruppe er ikke sværere, bare anderledes. Jeg må ændre min teknik en smule. Jo flere musikere du sætter sammen med mig, des kraftigere må jeg synge, og jo mindre teknik har jeg.

Her er et godt eksempel. Jeg arbejdede med Miles Davis for et par år siden. Ikke med ham, men ved samme lejlighed. Et sted der kunne rumme 5.000 mennesker. Han havde en gruppe bestående af 8-9 musikere og mange lydmand. Jeg skulle lave lydprøve. Jeg går op på scenen, og der er kun mig. De har disse blokke af højttalere, der når loftet på begge sider af mig, og der er skruet op til ca. to millioner decibel. Jeg siger til lydmanden, at han skal skrue ned, for der er kun mig. Først skruer han ned, men efterhånden skruer han langsomt op igen. Som om folk er døve. Jeg har efterhånden lært, at man hører bedre, når musikken er svag. For hvis den er høj, bliver hele kroppen blæst tilbage, mens hvis den er svag, bliver hele ens krop et øre, man læner sig mod musikken, og alle porer åbner sig. Man hører faktisk bedre, når musikken er svag.